

Stichting Waterpark & Veldwerkcentrum 2019

Het jaar 2019 heeft in het teken gestaan van het Definitief Ontwerp (DO) van het beekherstelproject door het waterschap Rijn en IJssel.

TEKST & FOTO'S **ERIC BRINCKMANN**

DE BUURSERBEEK TUSSEN de Veddersbrug en de nieuwe N18 wordt in 2020 zoveel mogelijk teruggebracht naar de beekloop van de 19e eeuw (zie de actuele kaart van het Lankheet in het midden van dit Pijpestrootje). Dit betekent dat oude meanders weer worden aangetakt. Maar ook de kades die in 1937 zijn aangelegd, worden grotendeels verwijderd zodat de beek in perioden van hoog water buiten haar oevers kan treden.

De vroegere 'stroomlanden', dat zijn de hooilanden langs de beek die dan ook onderdeel van de beekbedding zijn, krijgen hun historische functie terug. Deze graslanden konden in drogere perioden ook bevoeid worden. Deze vloeisystemen worden eveneens hersteld. Er komen stuwen in de waterleiding van het Lankheet, ook wel Kleine Vedder genoemd, zodat vloeiwat er in kleine aanvoerkanalen en verdeel sloten kan stromen. Oude kanaaltjes worden geherprofileerd en waar ze zijn verdwenen, opnieuw gegraven.

DE GRASLANDEN DIE ten oosten van de Veddersweg liggen, de Veddersweiden, en ten westen ervan, de Sleen, hebben een gezamenlijke oppervlakte van 14 hectare. Ze zijn per 2019 met gelden van Rijkswaterstaat verworven door het waterschap Rijn en IJssel (de Sleen) of uit de pacht genomen (de Veddersweiden). Na herinrichting komen ook de Sleen in het beheer van het Lankheet.

DE AFRONDING VAN deze verwerving en afkoop en tegelijkertijd de officiële start van het project,

vond plaats op 13 februari.

Nelly Kalfs, hoofd ingénieur-directeur van Rijkswaterstaat Oost-Nederland, Antoinet van Helvoirt, heemraad waterschap Rijn en IJssel en Bernard Rouffaer en Eric Brinckmann namens het Lankheet tekenden de contracten in het veldwerkcentrum. Dit onder toezicht oog van gedeputeerde Bert Boerman van de provincie Overijssel, die een en ander regeltechnisch mogelijk heeft gemaakt. Allen bespiegelden de unieke samenwerking en het gezamenlijk halen van klimaat- en biodiversiteitsdoelen, wat werd beaamd door wethouder Herman Scholten die namens de gemeente Haaksbergen sprak. Hierna ging het gezelschap in optocht naar de kade met stuw ter hoogte van de familie Annink, waar symbolisch de stuw werd geopend door Antoinet van Helvoirt en Netty Kalfs. Met een vroeg glaasje lichte bubbel ter plekke, werd de samenwerking bezegeld.

VANAF 2018 is er op de graslanden van de Veddersweiden en Sleen geen drijfmest ingebracht en geen kunstmest opgebracht. Het is de bedoeling deze om te vormen naar bloem- en kruidenrijk grasland. Afhankelijk van de beschikbaarheid van lokaal water, is het de bedoeling deze weiden ook natgrasland te laten worden, een steeds zeldzamer natuurdoeltype in Nederland.

De enige bemesting zal bestaan uit het vloeiwat er dat in de Kleine Vedder stroomt en gezuiverd is in de rietfilters. Het bloemrijk

grasmengsel heeft een ideale verhouding van mineralen, zetmeel en eiwit. Maar het eiwitgehalte is te laag voor de huidige eisen die aan het ruwvoer worden gesteld ten behoeve van (biologische) melkproductie. Daarom is het idee ontstaan om een deel van het water dat voor de bevoeiing wordt gebruikt in het Waterpark niet met riet maar met kroosvaren te zuiveren.

Kroosvarenteelt in het Waterpark

Kroosvaren groeit snel, zuivert het water effectief van fosfaat en stikstof en zet dit onder meer om in eiwit. Toegevoegd aan het maaisel, is het samen alsnog een eiwitrijk ruwvoer geschikt voor melkvee.

Het vloeewater is niet alleen een lichte bemesting van het hooiland, maar stimuleert ook het bodemleven. Een interessante win/win methode: kroosvaren om water te zuiveren, gezuiverd water om de bodem van bloemrijk grasland te herstellen en licht te bemesten, kroosvaren als eiwitbijmenging voor het mineraalrijke bloemrijke hooi. Omdat mineralen nu minder hoeven te worden toegevoegd via extra voer aan de melkkoe (voer dat van over de hele wereld komt), wordt de bedrijfskringloop steeds meer gesloten.

INMIDDELS ZIJN DE Veddersweiden in beheer gekomen van de biologische melkveehouder Johan Stokkers uit Boekelo en zijn ze onder het biologische keurmerk SKAL gebracht, zodat het hooi al mag worden bijgemengd.

OM PRECIES TE weten hoe de bodem zich in de komende jaren ontwikkeld, zijn in het voorjaar bodemmonsters gestoken en geanalyseerd door Christianne van de Put van het Adviesloket Bodem en Natuur. Daarnaast heeft Jelmer Landman met bevriende ecologen een eerste florakartering van de graslanden gedaan. Dit zijn zogenaamde nulmetingen, op basis waarvan we nieuwe gegevens kunnen interpreteren.

Jelmer Landman en Christianne van de Put met boorproeven

Langs de randen en in de bermen is al interessante flora vastgesteld, waaronder blauwe knoop, gulden roede, wilde bertram, harige zegge, wespenorchis, grasklokje en havikskruid.

DIT JAAR IS WEDEROM vanuit het Lankheet deelgenomen aan de Europese werkgroep Traditionelle Irrigation, Eine Kulturerbe Europas, gericht op het verkrijgen van een Europese UNESCO-status immaterieel erfgoed voor traditionele bevoeiing van grasland.

Duitsland, Oostenrijk en België hebben hun vloei traditie al op de nationale erfgoedlijst geplaatst gekregen. Zwitserland, Frankrijk en Italië zijn in aanvraag. In Nederland maken de vloeiweiden van het Lankheet en die van Natuurmonumenten Plateaux-Hageven in Noord-

Brabant inmiddels deel uit van het netwerk immaterieel erfgoed en hopen op plaatsing op de nationale erfgoedlijst in 2020-21. Gezamenlijk zal er uiteindelijk een Europese aanvraag komen richting UNESCO.

Jaarlijks komen vertegenwoordigers van vloeiwidenprojecten uit veel landen bijeen, om hun ervaringen uit te wisselen. Dit jaar vond de bijeenkomst plaats in Naters, Wallis, Zwitserland. Op een conferentie in het te Naters gevestigde World Nature Forum is ook het Lankheet gepresenteerd.

Tijdens de excursie in het gebied, waar nog zo'n 250 ha grasland wordt bevoeid via een ingenieus kanalsysteem, werd een bezoek gebracht aan de familie Moos. Hier werd de delegatie ontvangen met levende muziek en met een uitgebreide keur aan lokale streekproducten. Vader Moos, een trotse Zwitserse boer met fiere snor, demonstreerde met een indrukwekkende weidespade hoe het water al meer dan drie eeuwen wordt verdeeld. Lange tijd zijn zij in de buurt als ouderwets bestempeld, met achterhaalde methoden – je kunt toch gewoon met bergwater mechanisch beregenen? – maar met de droogte van de afgelopen seizoenen, blijkt deze praktijk behoorlijk effectief. Stromend water tussen het gras en kruiden geeft de planten geen schrikreactie zoals met koude regen uit sproeiers, geeft minder verdichting van de bodem, dringt effectiever in de grond en brengt ook zuurstof en mineralen beter in de bodem. Hier blijkt bevoeien

bij te dragen aan een klimaatbestendig landschap, precies zoals we dat op het Lankheet beogen. Een inspirerend voorbeeld.

HET KEES JOOSSE COLLOQUIUM op 26 mei stond dit jaar in het teken van kroos(varen) en paludicultuur (hoogveenherstel). Inleider was Jaap Bouwman, ecooloog bij de Unie van Bosgroepen, die over de heideveentjes en over het herstelproject in en rond het Reetgat sprak. Uiteenlopende veenmossen, insecten en vogels passeerden de revue. Wat hebben we hier toch een bijzonder landschap!

TWEE ONDERDELEN VAN de cursus Voedselbossen op landgoederen van het Overijssels Particulier Grondbezit hebben onderdak gevonden in het Veldwerkcentrum. Hier werden de basisbeginselen en praktijkvragen besproken en werd in de bostuin van het Lankheet gekeken naar wat er zoal goed en minder goed is gegaan bij de aanleg. Ook de klimaatbosjes in het Waterpark werden bekeken op hun menging en robuustheid twaalf jaar na de aanplant. De cursus werd gegeven door Fransjan de Waard, één van de grondleggers van voedselbossen in Nederland.

EVENALS VOORGAANDE JAREN was het een komen en rondgaan van groepen, waaronder een middagprogramma van de Eerstelijns Zorg Haaksbergen, excursies van de Koninklijke Nederlandse Bosbouwvereniging, een groep

bodemcursisten van Gelders en Overijssels Particulier Grondbezit en heel eervol, een bezoek van de Deltacommissaris Peter Glas met de commissie Brede Maatschappelijke Heroriëntatie. Deze grote delegatie, met ook gedeputeerden, dijkgraven en heemraden van de provincies Overijssel en Gelderland, waren met name geïnteresseerd in het watersysteem op het Lankheet en wat dit betekent voor de omgang met klimaatverandering, vooral de droogte. Oftewel, in hoeverre weet het Lankheet in het beekdal het winter- en voorjaarswater zo lang mogelijk vast te houden om droogteschade op de hogere delen te beperken.

Tijdens het bezoek scheen de zon volop, op 't Zand stonden de vennen en het hoogveen nog droog, maar in het beekdal stroomden inmiddels de vloeiwiden. Dit bezoek heeft er wellicht mede toe bijgedragen dat niet lang erna in de Tweede

Kamer een motie is aangenomen waarin verwoord staat dat de droogtegevoelige regio's Achterhoek en Twente proefgebied worden om de grondwaterspiegel met gerichte ingrepen te verhogen, zodat het landschap in de nabije toekomst droogtebestendiger kan worden.

GIDSEN EN SCHIPPERS hebben samen een paar duizend mensen rondgeleid en rondgevaan. Daarnaast zijn er weer lesprogramma's gegeven voor de basisscholen van Haaksbergen in het Waterpark en op de houtwerf, aan boord van de Buurser Pot en in de Oostendorper watermolen. De schipperskring wordt net als de gidsenkring een steeds hechtere groep, met zelfs plannen om zelf Potbier te gaan brouwen. Inmiddels al weer voor het twaalfde jaar (!) heeft Wim Oltwater met de coördinatie van dit complexe vrijwilligerswerk ook in 2019 alles in goede banen geleid.

LANKHEET EN STICHTING Waterpark hebben een gevoelig verlies geleden met het plotseling overlijden van financiële man en vriend René Hoogendoorn. Verderop in dit Pijpestrootje wordt hier apart aandacht aan besteed. Zijn taak is overgenomen door Erik Prins die de afgelopen periode betrokken is geweest bij de coördinatie en administratie van het kroosproject.

Deltacommissaris Peter Glas met de commissie Brede Maatschappelijke Heroriëntatie